

Kulturdepartementet
Enheten för konstarterna
Dnr Ku2016/02380/KO

Remissyttrande

2017-03-14
ORU 1.6-05004/2016

Betänkandet SOU 2016:69, ”En inkluderande kulturskola på egen grund”

Inledning

Örebro universitet har med stort intresse tagit del av föreliggande utredning, då den på flera sätt berör högre utbildning. Dels genom att den har förslag som berör högre konstnärliga utbildningar, pedagogutbildningar och lärarutbildningar samt forskning, dels genom att kulturskolan är en mycket viktig del i det kretslopp där också konstnärlig högskoleutbildning ingår. Många högskolestudenter inom konstnärliga utbildningar har fått sina grunder inom kulturskoleverksamheten. Kulturskolan är alltså en viktig del när det gäller rekrytering av nya högskolestudenter och i förlängningen professionella kulturutövare.

Utredningen kommer med förslag som berör många och stora delar av kulturskoleverksamheten. Vissa delar, t.ex. de som på ett direkt sätt behandlar högre utbildning (se ovan) kommer Örebro universitet att lämna ganska detaljerade synpunkter på, medan andra som på ett mer perifert sätt berör vår verksamhet, kommer vi skriva o i mer svepande ordalag. Vissa förslag, som vi anser inte alls är kopplade till högre utbildning, kommer vi inte att ha några synpunkter på.

Avsnitt 5 | En inkluderande kulturskola på egen grund

Utredningens grund för förslag

Utredningen redogör för sin grundläggande syn på vad en inkluderande kulturskola innebär, vilket är viktigt för att sätta förslagen i nästa kapitel i ett sammanhang. Örebro universitet delar i mycket utredningens syn men har dock följande funderingar kring några av resonemangen.

Det demokratiska förhållningssättet som utredningen föreslår är en bra utgångspunkt för kulturskoleverksamhetens särart. Den läroplanslösa skolan är många gånger en fördel eftersom det går att skraddarsy undervisningen på ett unikt sätt

för olika elever/elevgrupper. I verkligheten finns det dock erfarenheter och forskning som tyder på att det många gånger finns en dold läroplan som bygger på traditioner och enskilda lärares syn på hur undervisningen ska bedrivas. Och det är inte säkert att det alla gånger är till elevdemokratins fördel, då slumpen många gånger styr vilken typ och kvalitet av undervisning eleven får. Finns det någon typ av innehållsmässig styrning kan det istället stärka elevernas rättigheter och möjligheter till god undervisning. Norsk kulturskoleråds "Rammeplan for kulturskolen" kan ses som ett exempel på en sådan typ av relativt mjuk styrning.

Ovanstående resonemang berör också frågan under 5.1.1, om en konstnärlig mötesplats under barns och ungas fritid. Det är viktigt att kulturskolan blir ett "hängställe", men det borde gå att kombinera denna ambition med att det också kan vara en utbildning. Ord som "lärare" och "skola" ger ett tydligt signalvärde om att det också handlar om utbildning. Här finns också möjligheten att tydligt profilera kulturskolan gentemot t.ex. studieförbundens verksamhet, vilka saknar innehållsmässig styrning.

När det gäller utredningsdirektiven om att "föreslå hur rekryteringen av elever till klassiska orkesterinstrument kan säkras" tycker vi att utredningen möjligen smiter något från frågan genom att hänvisa att fältet är större än vad utredningen kan ta ansvar för. Detta stämmer givetvis, men det är inte desto mindre viktigt att kulturskolan också används som ett kulturpolitiskt verktyg inom detta fält, eftersom den grundläggande instrumental- och orkesterskolningen i huvudsak sker inom densamma. Som utbildare inom musiker- och musiklärarfacket ser också vi en allt större svårighet att rekrytera studenter på många av orkesterinstrumenten, vilket på sikt utarmar det svenska musiklivet inom den klassiska musikgenren. Här uppstår givetvis ett dilemma i skärningspunkten mellan det demokratiska förhållningssättet utifrån barnens perspektiv (som även Örebro universitet tycker är en bra utgångspunkt) och den mer traditionella vuxenstyrningen som utredningen beskriver. Vi tror dock att detta är hanterbart genom att arbeta med det samtida bildningsideal, d.v.s. den bedömning som utredningen gör, nämligen, att kulturskolan bör i verksamhet och pedagogik möta barn och unga i den kultur där de befinner sig, men även låta barnen möta främmande kulturyttringar. Utredningen belyser också detta dilemma på ett bra sätt i kapitel 4, under rubrikerna *Utbildningsperspektivet* och *Ett institutionellt perspektiv*.

Avsnitt 6 | Utredningens förslag och rekommendationer

Nedan följer Örebro universitets synpunkter för varje förslag som utredningen lagt fram. Som nämndes i inledningen så berör vissa förslag direkt universitetets verksamhet, som t.ex. förslagen om utbildningar för kulturskolelärare. Andra har en mer indirekt påverkan på högre utbildning, t.ex. förslag som kan ha effekt på rekrytering av studenter till konstnärliga utbildningar. En tredje kategori ligger i princip utanför högskolans intressesfär och angående dessa förslag har vi inga detaljerade synpunkter.

Avsnitt 6.1 | Ny infrastruktur för att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund

Örebro universitet **instämmer i stort** i utredningens förslag om ny infrastruktur.

Förslaget innebär att ett flertal olika insatser görs från statligt håll som ett led att stärka kvalitet, utveckling för samt tillgång till, kulturskolor i hela landet. Dessa olika insatser beskrivs i de följande kapitlen.

Avsnitt 6.2 | Nationella mål

Örebro universitet **instämmer i stort** i utredningens förslag om nationella mål.

Örebro universitet delar utredningens slutsats att det behövs nationella mål för kulturskoleverksamheten. Utredningen föreslår nio olika nationella mål varav de flesta är mycket bra. Dock vill vi problematisera några av dem.

En kommunal kulturskola ska ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp. Här saknas en definition på gruppbegreppet. Inom musikdidaktikundervisningen använder Musikhögskolan vid Örebro universitet definitionen (från Dehli, Fostås och Johnsen) att gruppundervisning är:

”Instrumental-/vokalundervisning i grupper av varierande storlek,

A. där alla elever har samma eller närbesläktade instrument,

B. där alla eleverna får sin huvudsakliga träning på instrumentet,

C. där alla eleverna följer ungefär samma upplägg (undervisningsstoff och undervisningsaktiviteter),

D. där alla eleverna i stort sett är engagerade i gemensamma aktiviteter under lektionerna.”

Alltså en ganska snäv definition, där t.ex. ensemble- och orkesterspel inte räknas in.

Gruppundervisning är tradition och norm i flera olika konstformer som t.ex. dans och teater, medan det inom musik finns en mer flexibel och mångfacetterad syn på undervisningsform. Mycket beroende på svårigheten i att *höra* vad olika musikanter i ett kollektiv spelar, till skillnad från att se vad t.ex. varje enskild dansare i en dansgrupp utför. Därför är vi tveksamma till formuleringen *i första hand*, då vi tycker den blir väl begränsande. På vissa instrument med få deltagare kan det också vara svårt att få till fungerande grupper. Inkluderas däremot även ensemble- och orkesterspel i termen, vilket mycket väl låter sig göras eftersom formuleringen är att lära, utöva och uppleva konstuttryck i grupp, tror vi att målet kan fungera, även om ett uttryck som t.ex. *till stor del* kanske skulle fungera ännu bättre än *i första hand*. Det är troligen sant att metoder för att undervisa i grupp kan utvecklas betydligt även inom instrumentalundervisningen.

En kommunal kulturskola ska bedrivas på barns och ungas fritid. Det kan låta som en självklarhet att frivillig verksamhet ska bedrivas på fritiden. Av praktiska skäl som t.ex. logistik, kan det i vissa fall dock vara lämpligare att i samarbete med skolorna förlägga vissa lektioner under skoldagen, inte minst för barn i glesbygd som har svårt att ta sig till centralortens kulturskola. Och skolskjutsar och dylikt

kan göra att det är praktiskt svårt att förlägga undervisningen till efter skoltid, även om den kan bedrivas i skollokalerna. Detta mål kan därför bli kontraproduktivt gentemot tanken med den inkluderande kulturskolan, d.v.s. att vissa barn kan få det mycket svårt att delta.

Avsnitt 6.3 | Nationellt kulturskolecentrum ^[L]_[SEP]

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om nationellt kulturskolecentrum.

Förslaget om ett nationellt kulturskolecentrum är mycket bra, och det är troligen en förutsättning för att övriga förslag ska kunna genomföras.

Avsnitt 6.4 | Utvecklingsbidrag

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om utvecklingsbidrag.

Denna typ av incitament är troligen nödvändiga för att en utveckling i önskad riktning ska ske. Huruvida den föreslagna bidragssumman är relevant kan vi inte uttala oss om.

Avsnitt 6.5 | Tidsbegränsat verksamhetsbidrag ^[L]_[SEP]

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om tidsbegränsat verksamhetsbidrag

Samma synpunkter som under 6.4.

Avsnitt 6.6 | Bidrag till nationell spetskompetens ^[L]_[SEP]

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om bidrag till nationell spetskompetens.

Vissa kommuner har idag fördjupningskurser inom de olika konstarterna, som elever får söka separat till. Som högre utbildning inom fältet kan vi inte annat än bejaka att det görs en satsning på de elever som vill fördjupa sitt konstnärliga intresse. Som lärosäte "mitt i regionen" kan vi se stora samverkansmöjligheter med såväl kulturskola som med det professionella musiksamhället.

Avsnitt 6.7 | Bidrag till regional samordning

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om bidrag till regional samordning.

Regionerna spelar en viktig roll i utvecklingen av kulturskolorna, inte minst i de mindre kommunerna, som kanske inte har så mycket egna resurser. Eftersom många kulturutövningar kräver specialister är det också en fråga om arbetsmarknad för dessa specialister, varför regional samverkan bör bidra till en win-

win situation för samtliga parter, såväl huvudmän, arbetstagare och naturligtvis elever.

Avsnitt 6.8 | Förstärkta utbildningsvägar ^[1]_[SEP]

Örebro universitet **instämmer i stort** i utredningens förslag om förstärkta utbildningar.

Utredningen gör bedömningen att kompetensförsörjningen vad gäller kulturskolan är bristfällig på grund av en avsaknad av utbildningar som är särskilt anpassade för kommunernas behov med en pedagogisk grund i kulturskolans särart. Örebro universitet instämmer i delar av denna bedömning, även om vi anser att vårt nya teaterpedagogprogram är ett exempel på en särskilt anpassad utbildning för just kulturskolan. Bl.a. med fokus på samverkan mellan olika konstarter, betydelsen av barns och ungas medinflytande i det scenkonstnärliga skapandet samt att den pedagogiska verksamheten inte knyts till den obligatoriska skolan utan snarare till kulturskolan, folkbildningen och de kulturella och kreativa näringarna.

6.8.1 **Öppna upp för kandidatexamen inom fler konstnärliga ämnen**

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om att öppna upp för kandidatexamen inom fler konstnärliga ämnen.

Utredningen ser ett behov av att fler och nya områden utvecklas vid lärosätena som motsvarar kulturskolornas behov. Örebro universitet instämmer i denna bedömning och noterar att vår ovan nämnda kandidatutbildning i teaterpedagogik passar som hand i handske i utredningens förslag. Även inom musikproduktion kommer vi inom kort att starta en kandidatutbildning, som i och för sig inte har en pedagogisk inriktning, men som ger ämneskunskaper inom området musikskapande/musikproduktion, ett område som troligen blir alltmer relevant för kulturskoleverksamheten i framtiden. Nackdelen med denna typ av utbildningar är att de inte ger lärarexamen och detta kan dels försvåra samverkan och kombinationstjänster med grundskolan och gymnasieskolan, samt att det dels medför en risk att lärarpersonal kan komma att delas in i ett A- respektive B-lag, beroende på vilken utbildning och därmed vilken behörighet man får, både lönemässigt och statusmässigt.

6.8.2 **Anpassade ämneslärarutbildningar**

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om anpassade ämneslärarutbildningar.

Vid Örebro universitet finns idag en ämneslärarutbildning mot gymnasieskolan med möjlighet till kombinationen musik/musik, där Ämne 2 utgörs av en fördjupning i musik med inriktning mot instrumental- och ensemblespel. Denna är skapad främst för att de blivande lärarna ska kunna arbeta som musiklärare i allmänhet, men med en speciell kompetens att undervisa i t.ex. estetiska programmets instrumental- och ensemblespelskurser. I denna utbildning finns dessutom möjlighet att göra delar av VFU:n på en kulturskola, för att få erfarenheter från instrumentalundervisning. Sammantaget gör detta att, trots att det är en

gymnasieläroarutbildning, studenterna får en utbildning som också ger sådana kunskaper som mycket väl lämpar sig för undervisning inom kulturskolans musikverksamheter. Icke desto mindre är det universitetets uppfattning att ett utökat uppdrag inom musik som ämne 2, som syftar till att också motsvara kulturskolornas behov, vore välkommet och är samtidigt en förutsättning för att vi skall kunna anpassa och utveckla utbildning mot kulturskola. Fördelen med ämnesläroarutbildningen är att de examinerade studenterna blir flexibla, och kan ta tjänster både inom hela skolans/gymnasiets verksamheter och inom den frivilliga kulturverksamheten.

6.8.3 Kulturskolepedagog ny yrkesexamen

Örebro universitet **instämmer med vissa reservationer** i utredningens förslag om kulturskolepedagog som ny yrkesexamen.

Idag finns det möjligheter att bygga på en konstnärlig kandidatexamen med en lärarexamen via KPU, Kompletterande pedagogisk utbildning. Då får man en solid konstnärlig grund kombinerat med utbildningsvetenskap och VFU. Denna utbildningskombination lämpar sig egentligen bättre för kulturskolorna än för grundskola/gymnasieskola, då vissa grundläggande musikleäroarkunskaper inte ingår i denna kombination.

Tveksamheten har sin grund i samma farhåga som dryftades när det gäller kandidatutbildningarna, nämligen att undervisande personal på kulturskolan har väldigt olika typer av utbildning och behörighet. Vissa är läroarutbildade med lång utbildning, andra är pedagoger. Å andra sidan är detta naturligtvis bättre än att anställa personer utan formell utbildning överhuvudtaget, vilket kan vara fallet idag. Det positiva med denna nya examen är att den kan bli en bra inkörsport till arbetsmarknaden för kulturutövare som kanske inte har någon tidigare formell utbildning, p.g.a. att en sådan saknas inom deras gebit. Detta kan också bli en bra utbildning för nyanlända kulturutövare som kanske har en utbildning från sitt hemland, men saknar svensk utbildning och kunskap om den svenska kulturskolan.

Avsnitt 6.9 | Kulturskolorelaterad forskning ^[L]_[SEP]

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om kulturskolorelaterad forskning.

Utredningen föreslår dels att Vetenskapsrådet ges uppdrag att utlysa projektbidrag om 20 miljoner kronor under 2018 för forskning som är relevant för kulturskolan, samt att utlysa en forskarskola, med forskningsanslag om 2 miljoner per år, i Kulturskolans didaktik. Båge förslagen stöds av Örebro universitet. Dock tycks summan för forskarskolan vara väl låg, då det är viktigt att en sådan satsning kan göras "rejält". För att forskarskolan ska ha genomslag och långsiktigt bidra till den pedagogiska verksamheten är det viktigt med en kritisk massa av studerande och att flera estetiska områden kan vara företrädde, men också att forskarskolan har sådana resurser att den kan skapas som ett nationellt samarbete för geografisk spridning och möjligheter till specialkompetenser som finns vid olika forskningsinstitutioner.

Avsnitt 6.10 | Utvärdering och nästa steg^[L]_{SEP}

Örebro universitet **instämmer** i utredningens förslag om utvärdering och nästa steg. Dock kan tre års verkställande av förslagen innan utvärdering tyckas vara kort tid. Kanske vore fem år rimligare.

Avsnitt 6.11 | Utredningens rekommendationer^[L]_{SEP}

Örebro universitet **instämmer i stort** i utredningens förslag om dess rekommendationer.

Under denna rubrik finns många goda idéer och tankar kring utveckling. Vidare har vi inga kommentarer till detta

Avsnitt 7.8 | Konsekvensanalys – Förstärkta utbildningsvägar för att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund

Örebro universitet **instämmer delvis** i utredningens förslag om förstärkta utbildningsvägar.

Behovet att erbjuda utbildning inom fler konstnärliga uttryck och att ge fler verk samma lärare med olika kulturell bakgrund ökad kompetens för kulturskolans verksamhet torde vara ett logiskt och nödvändigt steg för målet att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund. Dock kan man ifrågasätta om *allas rätt till kultur* tillgodoses genom frivillig verksamhet då frivillighet i sig inte är någon garanti för barns och ungas integrering och deltagande i kultursamhället.

Givet att lärosätena får ett utökat uppdrag riktat mot kulturskolan ser Örebro Universitet stora möjligheter att utveckla en utbildning som ger kulturskollärarexamen. En sådan utbildning om 90 högskolepoäng skulle innebära ett alternativ till den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU 90 hp) vi ger idag. Intresset för en KPU riktad mot kulturskola bör dock utredas då en sådan examen inte torde ge behörighet till lärarlegitimation. Om en kulturskollärarexamen inte jämföras med nuvarande KPU riskerar åtgärden att bli kontraproduktiv då just möjligheten att arbeta med kombinationen obligatorisk skola och kulturskola lyfts fram som en viktig del.

Örebro universitet ifrågasätter utredningens rekommendationer att en kulturskolelärarexamen skulle begränsas till att ges vid tre lärosäten. Vilka utbildningar som ges var bör bestämmas av de förutsättningar som finns vid lärosätet och det omgivande samhället: kompetens, den kulturella och konstnärliga mångfalden i regionen, möjlighet till VFU och samverkan med kulturskola.